

مطالعه تطبیقی وظایف و اهداف

گروه‌های دوستی پارلمانی

(آلمان، فرانسه، پرتغال، ترکیه، کانادا، استرالیا و جمهوری اسلامی ایران)

کد موضوعی: ۲۶۰

شماره مسلسل: ۱۳۲۳۰

دفتر: مطالعات سیاسی

مهرماه ۱۳۹۲

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۲.....	مقدمه.....
۲.....	گروه‌های دوستی پارلمانی مجلس ملی آلمان.....
۵.....	گروه‌های دوستی پارلمانی فرانسه.....
۹.....	گروه‌های دوستی پارلمانی پرتغال.....
۱۲.....	گروه‌های دوستی پارلمانی ترکیه.....
۱۴.....	گروه‌های دوستی پارلمانی کانادا.....
۱۶.....	گروه‌های دوستی پارلمانی استرالیا.....
۱۸.....	گروه‌های دوستی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران.....
۲۱.....	نتیجه‌گیری.....
۲۳.....	منابع و مآخذ.....

مطالعه تطبیقی وظایف و اهداف گروه‌های دوستی پارلمانی (آلمان، فرانسه، پرتغال، ترکیه، کانادا، استرالیا و جمهوری اسلامی ایران)

چکیده

یکی از ابزارهای مدیریت راهبردی دیپلماسی پارلمانی، بهره‌گیری از ظرفیت گروه‌های دوستی پارلمانی است. در این میان مطالعه تطبیقی رسالت و اهداف گروه‌های دوستی پارلمانی به‌ویژه در کشورهایی که دارای نظام پارلمانی هستند می‌تواند متولیان امر را در جهت ظرفیت‌سازی و رایزنی‌های پارلمانی یاری دهد. به همین منظور در این گزارش با بررسی عملکرد، اهداف و رسالت گروه‌های دوستی پارلمانی کشورهایمانند آلمان، فرانسه، پرتغال، کانادا، ترکیه و استرالیا و ایران تلاش شده است الگوهای مختلف در حوزه گروه‌های دوستی پارلمانی بررسی شوند.

تا در نهایت با بومی‌سازی برخی از این الگوها بتوان ظرفیت دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران و عملکرد گروه‌های دوستی پارلمانی مجلس شورای اسلامی را ارتقا داد. هدف دیگر از تدوین این گزارش تبیین جایگاه گروه‌های دوستی پارلمانی در ساختار پارلمانی کشورهای پیشرو است، ضمن اینکه آشنایی قانونگذاران جمهوری اسلامی ایران با شیوه‌های عمل و اساسنامه گروه‌های دوستی پارلمانی سایر کشورها می‌تواند نقش مؤثری در بهبود جایگاه گروه‌های دوستی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران با سایر کشورها داشته باشد.

مقدمه

گروه‌های دوستی پارلمانی در واقع مجموعه‌ای از قانونگذاران هستند که بنا بر تجربه، تخصص و دانش مرتبط با هدف تحکیم روابط پارلمانی با کشوری خاص یا افزایش عمق نفوذ راهبردی در اتحادیه‌های بین‌المجالس تشکیل می‌شوند و هدف غایی آنها تقویت اثربخشی و کارآمدی دیپلماسی پارلمانی است که همسو با اصول حاکم بر سیاست خارجی کشورها مشخص می‌شود. در این میان گروه‌های دوستی پارلمانی به‌منظور تجمیع ظرفیت‌های خود و پرهیز از اتخاذ سیاست‌های جزیره‌ای در دوره‌های مختلف، اساسنامه‌ای را تصویب می‌کنند و معمولاً دارای ساختار سازمانی مشخصی هستند. به همین دلیل یکی از ملزومات بهره‌وری حداکثری از ظرفیت گروه‌های دوستی پارلمانی، واکاوی و بررسی اساسنامه و رویه‌های حاکم بر این گروه‌ها در مجالس قانونگذاری کشورهای مختلف است. به همین دلیل در این گزارش به بررسی موردی شرح وظایف و عملکرد گروه‌های دوستی پارلمانی در کشورهای فرانسه، آلمان، پرتغال، کانادا، ترکیه، استرالیا و ایران پرداخته می‌شود.

گروه‌های دوستی پارلمانی مجلس ملی آلمان

پیدایش «گروه‌های دوستی پارلمانی مجلس ملی آلمان»^۱ به ابتکار بین‌المجالس برمی‌گردد که در آن نقش آلمان در سال ۱۹۵۱ پررنگ بود. اولین گروه‌های دوستی

1. German Bundestag Parliamentary Friendship Groups.

پارلمانی آلمان در سال ۱۹۵۷ تا ۱۹۶۱ ایجاد شدند که نظر آنها به سمت کشورهای آفریقایی، فرانسه، انگلیس، ایتالیا و ژاپن متمرکز شده بود.

بررسی فعالیت گروه‌های دوستی پارلمانی آلمان نشان می‌دهد که در سال‌های اخیر این گروه‌ها در عرصه سیاست خارجی بسیار فعال‌تر شده‌اند و دامنه جغرافیای سیاسی آنها توسعه یافته است. بر همین اساس گروه‌های دوستی پارلمانی چندجانبه با سایر مناطق دنیا شکل گرفته‌اند که خود یکی از مصادیق توسعه سیاسی گروه‌های دوستی پارلمانی به‌شمار می‌رود. مجلس آلمان هم‌اکنون دارای ۵۴ گروه دوستی پارلمانی است.

هدف اصلی این همکاری‌ها گفتگو با نهادهای پارلمانی و دولت‌های همسو به‌ویژه در حوزه تبادل اطلاعات با قانونگذاران سایر مجالس است. همچنین گروه‌های دوستی پارلمانی ملاقات‌هایی را با دولت‌ها و نمایندگان جامعه مدنی ترتیب می‌دهند. تمام این تعاملات فرصت‌های بی‌شماری را برای مشارکت و بحث با یکدیگر در سطوح گسترده فراهم می‌کند. به‌عبارتی تشویق ساختارهای پارلمانی دمکراتیک، تقویت حقوق بشر، مدیریت بحران‌ها و امنیت مجالس دولت‌های فدرال بخشی از وظایف این کارگروه‌های پارلمانی محسوب می‌شوند.

گروه‌های دوستی پارلمان آلمان فاقد یک اساسنامه و رویه مشخص هستند و بیشتر بر مبنای روابط متقابل شکل گرفته‌اند. هیچ‌کدام از اعضای مجلس آلمان نمی‌تواند در بیش از ۵ گروه عضویت داشته باشند. هر قانونگذار متناسب با هر کشوری که در قبال آن مسئول بوده یا تخصص دارد در گروه‌های پارلمانی عضویت می‌یابد.

برخی مواقع روابط شخصی قوی افراد در ارتقای کارگروه مؤثر است که می‌توان آن را در سطوح تعلقات مشخص با برخی دولت‌های همسو مشاهده کرد که البته گاهی نیز می‌تواند به عامل نگرانی جدی تبدیل شود. در ابتدای فعالیت دوره‌ای مجلس یک شخص به‌عنوان رئیس گروه دوستی پارلمانی معرفی و بقیه اعضا براساس نظرات قانونگذاران با تجربه انتخاب می‌شوند.

میزهای گروه‌های دوستی پارلمانی براساس اختیارات مرتبط با هر گروه تخصیص داده می‌شوند و هر قانونگذار می‌تواند در مواقعی که میز برای گروه آماده نشده یک فرد اجرایی را معرفی کند.

اعضای گروه‌های دوستی پارلمانی ملاقات‌هایی را با سیاستمداران کشورهای مختلف درخصوص موضوع‌های مهم، مشکلات جاری و منافع مشترک برگزار می‌کنند. در این میان با بهره‌گیری از تجربیات متقابل سعی می‌شود عملکرد گروه‌های دوستی پارلمانی نیز افزایش یابد. در این بین برگزاری جلسات سخنرانی و گفتگو درباره وضعیت‌های سیاسی یکی دیگر از وظایف این گروه‌هاست.

همکاری با نمایندگان سیاسی کشورها در برلین نیز یکی دیگر از روش‌های این گروه‌ها جهت فرصت‌سازی است. دعوت از هیئت‌های پارلمانی سایر کشورها یا اعزام هیئت‌های پارلمانی آلمان برای دیدار با سایر هم‌تایان بخشی دیگر از وظایف این گروه‌هاست که منجر به تسهیل تعاملات و تسریع در برقراری ارتباطات می‌شود.

یکی از مهمترین موضوعات مورد بحث گروه‌های دوستی پارلمانی آلمان، گفتگو درباره موضوعات مرتبط حوزه حقوق بشر است. این گروه‌ها همچنین با دعوت از

تجار و نهادهای دانشگاهی، فرهنگی و رسانه‌ای در جهت تعامل و معرفی بهتر وظایف خود اقدام می‌کند.

گفتگو با گروه‌های سیاسی مخالف یکی دیگر از کارویژه‌های این گروه‌ها برای شکل‌گیری روندهای دموکراتیک در ساختار سیاسی محسوب می‌شود، به عبارت دیگر یکی از رسالت‌های گروه‌های دوستی پارلمانی آلمان ایفای نقش برای حل تعارض است. تماس با گروه‌های دوستی پارلمانی بیشتر در حوزه ابتکارات انسان‌دوستانه است که در قالب تحقیق و تفحص، جمع‌آوری اسناد و اطلاعات صورت می‌گیرد. در این میان این گروه‌ها با سایر دولت‌های متحد خود نیز تعامل دارند.^۱

گروه‌های دوستی پارلمانی فرانسه

وظیفه سنتی گروه‌های دوستی پارلمانی ایجاد یک شبکه ارتباطی بین قانونگذاران کشورهای فرانسوی زبان و بازیگران فعال در عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. جهت‌گیری این گروه‌ها همسویی بالایی با اصول سیاست خارجی حاکم بر فرانسه دارد. برای مثال هنگامی که رئیس‌جمهور فرانسه به کشور خاصی سفر می‌کند متعاقب آن رؤسای گروه‌های دوستی پارلمانی برای تکمیل توافقات در حوزه پارلمانی به آن کشور سفر کرده و با همتایان خود گفتگو می‌کنند. این گروه‌ها نقش مهمی را در تحقق اهداف فعالیت‌های بین‌المجالس ایفا می‌کنند که توسط «دفتر

1. www.bundestag.de/htdocs-e/bundestag/international/int-bez/allgemein.html

مجلس ملی^۱ تعیین می‌شود. هر گروه دوستی پارلمانی یک «دبیر اجرایی»^۲ دارد که وظیفه تشریفات، دعوت از گروه‌های دوستی سایر کشورها و آماده‌سازی شرایط برای سفر گروه‌های دوستی پارلمانی مجلس فرانسه را به‌عهده دارد. از سال ۱۹۸۱، سه معیار برای شناسایی گروه‌های دوستی پارلمانی در نظر گرفته شده است:

- داشتن مجلس قانونگذاری،

- داشتن روابط سیاسی با فرانسه،

- عضویت در سازمان ملل.

البته شرط سوم در مورد سوئیس یا ایالات کبک کانادا رعایت نشده است. مجلس فرانسه همچنین در زمینه برقراری روابط پارلمانی با تایوان یا دولت خودگردان فلسطین نیز محدودیت‌هایی را اعلام کرده است.

در مورد سایر کشورها نیز باید ملاحظات زیر رعایت شود:

- هیچ گروه دوستی پارلمانی قبل از موافقت «دفتر مجلس ملی» اجازه فعالیت ندارد،

- در شروع دوره فعالیت مجلس؛ اسامی گروه‌های دوستی پارلمانی مجلس پیشین و گروه‌هایی که نیازمند بازنگری هستند مشخص می‌شود.

«تیم فعالیت‌های بین‌المللی دفتر مجلس ملی فرانسه»^۳ وظیفه محوری جهت‌دهی به گروه‌های دوستی پارلمانی فرانسه را برعهده دارد. این دفتر حوزه فعالیت را به چهار حوزه جغرافیایی اروپا، آفریقا، آمریکا و آسیا - اقیانوسیه تفکیک کرده است.

1. Bureau of the National Assembly

2. Administrative Secretary

3. International Activities Delegation of the Bureau of National Assembly

نمایندگان گروه‌های سیاسی توسط رئیس تیم دیپلماتیک پارلمانی انتخاب می‌شود. هر قانونگذار فقط می‌تواند ریاست یک گروه دوستی پارلمانی را برعهده داشته باشد. قانونگذاران متناسب با علاقه و حوزه تخصصی خود در گروه‌های دوستی پارلمانی عضو می‌شوند. رئیس گروه دوستی پارلمانی با همفکری دبیر اجرایی اعضای گروه را انتخاب می‌کند.

تیم فعالیت‌های بین‌المللی دفتر مجلس ملی فرانسه شامل یک رئیس، تعدادی نایب‌رئیس و چندین دبیر اجرایی است. تعداد نواب رئیس‌ها متناسب با تعداد کل اعضای گروه دوستی پارلمانی و گروه‌های سیاسی در مجلس ملی تعیین می‌شود. در هر صورت تعداد دبیران پارلمانی معمولاً بین ۶ تا ۱۰ نفر است.

مهمترین وظایف این گروه‌ها عبارتند از:

الف) سفرهای پارلمانی یا میزبانی از گروه‌های دوستی سایر کشورها

قوانین حاکم بر این سفرها در ابتدای دوره هر پارلمان مشخص می‌شود. سفرها گاهی به صورت متقابل انجام می‌شود و هر گروه دوستی پارلمانی در هر دوره فعالیت مجلس فقط یکبار می‌تواند به کشور خاصی سفر کند، البته در مورد کشورهای هم‌مرز فرانسه این قاعده مستثنا شده است. برای کنترل کردن هزینه‌های پارلمانی؛ تعداد اعضایی که می‌توانند در سفرهای پارلمانی حضور داشته باشند دارای سقف مشخص است. برای مثال تعداد آنها در سفرهای اروپایی ۷ نفر، در سفرهای خارج از اروپا ۶ نفر و در کشورهایی که فاصله زیادی از فرانسه دارند ۴ نفر است. تقاضای گروه‌های دوستی پارلمانی برای سفر به کشوری خاص باید به تصویب «تیم فعالیت‌های بین‌المللی» برسد.

میزبانی از گروه‌های دولت پارلمانی سایر کشورها نیز بین ۳ تا ۶ روز است. در سفر ۳ روزه دیدار از پاریس و مسئولان سیاسی پارلمانی و اجرایی محدود است ولی در سفر ۶ روزه، خارج از پاریس را نیز شامل می‌شود.

ب) ملاقات و برقراری تماس با مسئولان خارجی یا فرانسوی

تماس با سفرا، دیپلمات‌های وزارت امور خارجه و کارشناسان روابط بین‌الملل در فرانسه؛ یکی از رسالت‌هایی است که گروه‌های دوستی پارلمانی برای ارتقای دانش اعضای خود از آن استفاده می‌کنند.

ج) مشارکت در سیاستگذاری همکاری‌های بین‌المجالس

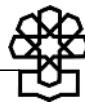
رئیس گروه دوستی پارلمانی که از جایگاه مناسبی برخوردار است از طریق رایزنی با هم‌تایان خود و نیازسنجی می‌تواند به مشارکت در سیاستگذاری بین‌المجالس در سطوح دوجانبه و چندجانبه اقدام کنند و نظرات خود را در آنجا مطرح کرده و این مشارکت فرصت‌های خوبی را فراهم می‌آورد.

د) همکاری‌های غیرمتمرکز

یکی دیگر از وظایف گروه‌های دوستی پارلمانی فرانسه، تمرکززدایی فعالیت‌ها از طریق ارتباط با نمایندگان عضو گروه دوستی با مقامات محلی و نهادهای خارجی مستقر در پاریس است. در این بخش از همکاری‌ها، نوآوری و ابتکارات نمایندگان نقش مهمی را ایفا می‌کند. در همکاری‌های غیرمتمرکز، در درون گروه دوستی، کارگروه‌هایی تشکیل می‌شود و سیاست‌های کلان توسط رئیس گروه مشخص می‌شود.^۱

1. http://www.assemblee-nationale.fr/english/synthetic_files/file-61.asp

<http://www.senat.fr/lng/en/index.html>

گروه‌های دوستی پارلمانی پرتغال

در کشور پرتغال، گروه‌های دوستی پارلمانی نقش مهمی را در توسعه روابط خارجی به‌ویژه در سطوح دیپلماسی پارلمانی ایفا می‌کنند. رسالت این گروه‌ها بیشتر از سه منظر گسترش روابط دوجانبه، چندجانبه و قانونگذاری قابل بررسی است. تعداد اعضای گروه‌های دوستی پارلمانی این کشور بین هفت تا دوازده نفر است و متناسب با تعداد کرسی‌های هریک از احزاب در مجلس، اعضای آنها در درون گروه‌های دوستی پارلمانی تقسیم می‌شوند. هر قانونگذار نمی‌تواند در بیش از سه گروه دوستی پارلمانی عضو باشد. اولین گروه دوستی پارلمانی پرتغال در بیستم ژوئن ۱۹۹۰ شکل گرفت.

مهمترین اهداف مصرح گروه‌های دوستی پارلمانی پرتغال عبارتند از:

- تبادل دانش و تجربیات،

- روابط دوجانبه و چگونگی مزیت‌سازی از آنها در درون سازمان‌ها و

ائتلاف‌های منطقه‌ای و جهانی،

- افزایش حلقه‌ها و منافع مشترک در سطوح سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی،

- تبادل اطلاعات و مشاوره با یکدیگر با هدف حضور فعال در سازمان‌های

بین‌المجالس بین‌المللی،

- بسترسازی برای تدوین قوانین لازم در حوزه صلاحیت مجالس ملی با رویکرد

کاهش مشکلات و دغدغه‌های دولت‌های دوطرف،

شکل‌گیری گروه‌های دوستی پارلمانی

ابتکار شکل‌گیری گروه دوستی پارلمانی جدید می‌تواند توسط رئیس مجلس یا گروهی از قانونگذاران صورت گیرد. به هر حال هرگونه مشروعیت‌بخشی به گروه دوستی پارلمانی جدید مستلزم فرمان ویژه رئیس مجلس و ثبت آن در نشریه رسمی مجلس قانونگذاری پرتغال است. در این میان برخی از گروه‌های دوستی پارلمانی بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند که دو شرط زیر را دارا باشند:

۱. برخورداری از روابط سیاسی با کشور مورد نظر،

۲. برخوردار بودن کشور هدف از برگزاری انتخابات آزاد.

رئیس مجلس قبل از صدور فرمان؛ نظر کمیسیون امنیت ملی را درخصوص مزیت‌ها، فرصت‌ها و معایب احتمالی شکل‌گیری گروه دوستی پارلمانی با کشورهای خاص جویا می‌شود. پس از روند فوق‌الذکر؛ رئیس، نایب رئیس و دبیر گروه دوستی پارلمانی انتخاب می‌شوند.

فعالیت‌های گروه دوستی پارلمانی پرتغال بر محورهای ذیل متمرکز است:

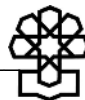
- ارائه برنامه‌های عملیاتی بین پارلمانی برای تصویب رئیس مجلس،

- رایزنی‌های متقابل گروه‌های دوستی با هدف ایجاد ظرفیت‌های مشترک در

حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی،

- سفرهای متقابل به منظور آشنایی مجالس ملی دو کشور با فعالیت گروه‌های

دوستی پارلمانی. «بخش روابط بین‌الملل»^۱ مسئول است تا با تهیه گزارش‌های فنی و

اجرائی، از گروه‌های دوستی پارلمانی حمایت کند.

- گروه‌های دوستی پارلمانی پرتغال دارای ردیف بودجه مستقلی هستند.

مجلس پرتغال یکی از رسالت‌های خود را حضور فعال در فعالیت‌های بین‌المجالس می‌داند که این هدف را از طریق سازمان‌های بین‌المللی همچون «کنفرانس امور کمیسیون‌های پارلمانی اتحادیه اروپا»،^۱ «مرکز مستندسازی و مطالعات پارلمانی»،^۲ «مرکز تبادل اطلاعات بین‌المجالس اتحادیه اروپا» و «انجمن دبیران کل مجالس کشورهای پرتغالی‌زبان»^۳ دنبال می‌کند.

بخشی از وظایف گروه‌های دوستی پارلمانی پرتغال؛ انتقال تجربیات و بسترسازی برای تبادل کارشناسان دو طرف با کشورهای پرتغالی‌زبان است. در این راستا رئیس‌جمهور پروتکل‌های جداگانه‌ای را با همتایان خود در کشورهای پرتغالی‌زبان امضا می‌کند. اولین پروتکل از این نوع، در سال ۱۹۹۵ با جمهوری «کیپ ورد»^۴ به امضا رسید که در سال ۲۰۰۸ نیز بازنگری شد.

در همین ارتباط پرتغال پروتکل‌های جداگانه‌ای را با مجلس ملی سائوتام (امضا در سال ۱۹۹۶ و بازنگری در سال ۲۰۰۴)، مجلس ملی موزامبیک (امضا در سال ۱۹۹۶، بازنگری در سال ۲۰۰۷)، گینه بیسائو (امضا در سال ۱۹۹۷، بازبینی در سال ۲۰۰۸)، آنگولا (امضا در سال ۱۹۹۸، بازبینی در سال ۲۰۰۴) و تیمور شرقی (امضا در سال ۲۰۰۰ و بازبینی در سال ۲۰۰۸) به امضا رسانده است.

1. Conference of European Affairs Committees of Parliaments of the European Union (CEACPEU).

2. European Centre for Parliamentary Research and Documentation

3. Association of Secretaries – General of the Portuguese – speaking Parliament

4. Cape Verde

این پروتکل‌ها این امکان را می‌دهند که افق همکاری‌های گروه‌های دوستی پارلمانی دو طرف با واقعیت‌ها و نیازهای واقعی مجالس کشورهای فوق‌الذکر همخوانی بیشتری داشته باشد. این همکاری‌های بیشتر در بخش آموزش، قانونگذاری، فنون تهیه پیش‌نویس طرح‌های پارلمانی، رویه‌های قانونگذاری، فعالیت کمیسیون‌ها، فنون مستندسازی و بایگانی، فنون مالی - حسابداری، مدیریت منابع انسانی، روابط عمومی و فناوری اطلاعات متمرکز است.

در برخی مواقع مجلس پرتغال به صورت رایگان کمک‌هایی را به مجالس قانونگذاری کشورهای پرتغالی‌زبان در قالب فناوری اطلاعات و کتابخانه، ارائه می‌دهد.^۱

گروه‌های دوستی پارلمانی ترکیه

گروه‌های دوستی پارلمانی ترکیه سازوکارهایی هستند که چگونگی توسعه همکاری‌ها و روابط بین مجالس قانونگذاری کشورها را مشخص می‌کنند و به‌منظور دسترسی به اهداف زیر ایجاد شده‌اند:

- ایجاد روابط نزدیک بین کشورها و قوه مقننه سایر کشورها،
  - برقراری ملاقات رسمی براساس منافع متقابل و تشویق به توسعه آنها،
  - تبادل دیدگاه‌ها،
  - مشارکت و حضور فعال احزاب سیاسی در یک محیط دوستانه.
- یک شخص نمی‌تواند همزمان در هیئت اجرایی بیش از یک گروه دوستی

1. www.en.parlamento.pt/InternationalRelations/index.html

پارلمانی حضور داشته باشد هیئت‌های پارلمانی نه فقط شامل اعضای هیئت‌های اجرایی، بلکه شامل اعضای گروه‌های دوستی نیز می‌شود. روابط خارجی گروه‌های دوستی پارلمانی از طریق مصوبات دفتر رئیس مجلس و اصول حاکم بر روابط متقابل سازماندهی می‌شود رئیس مجلس با دعوت از رئیس گروه دوستی پارلمانی و یا سایر اعضای تیم‌های پارلمانی نظر خود و حزب اکثریت پارلمانی را درخصوص اهداف و سیاست‌های حاکم بر گروه‌های دوستی پارلمانی اعلام می‌کند. گروه‌های دوستی پارلمانی ضرورت ندارد به زبان خارجی صحبت کنند با توجه به افزایش فعالیت‌های خارجی ترکیه گروه‌های دوستی پارلمانی این کشور توسعه یافته و در حدود ۱۰۰ گروه دوستی را شامل می‌شود که می‌توان سیر افزایشی آن را در یک مقایسه تطبیقی به صورت جدول نشان داد.

جدول تعداد گروه‌های دوستی پارلمانی ترکیه

دوره قانونگذاری	سال‌ها	تعداد گروه‌های دوستی پارلمانی
۱۷	۱۹۸۷-۱۹۸۳	۲۹
۱۸	۱۹۹۱-۱۹۸۷	۲۹
۱۹	۱۹۹۵-۱۹۹۱	۳۱
۲۰	۱۹۹۶-۱۹۹۵	۴۴
۲۱	۲۰۰۰-۱۹۹۹	۶۹
۲۲	۲۰۰۷-۲۰۰۲	۸۲
۲۳	۲۰۱۱-۲۰۰۷	۱۰۶
۲۴	۲۰۱۹-۲۰۱۱	۱۲۰

رؤسای گروه‌های دوستی پارلمانی معمولاً ملاقات‌هایی با سفرای کشورهای مختلف ترتیب می‌دهند و همچنین در ملاقات‌های رسمی رئیس‌جمهور یا نخست‌وزیر با کشورهای مرتبط حضور فعال دارند.^۱

گروه‌های دوستی پارلمانی کانادا

گروه‌های دوستی پارلمانی کانادا تعامل بین قانونگذاران کانادا و کشورهای دیگر را تشویق و در زمینه تفاهم دوجانبه و رفع مشکلات ملی و بین‌المللی همکاری می‌کنند. گروه‌های دوستی پارلمانی هم در مجلس سنا و هم اعیان است. سال کاری گروه‌های دوستی پارلمانی برمبنای سال مالی تنظیم و از اول آوریل محاسبه می‌شود.

هر گروه دوستی پارلمانی شامل مجمع عمومی و کمیته اجرایی است. مجمع عمومی گروه‌های دوستی پارلمانی حداقل سالی یکبار تشکیل جلسه می‌دهند.

وظایف مجمع عمومی گروه‌های دوستی پارلمانی عبارتند از:

- انتخاب اعضای کمیته اجرایی،

- هم‌اندیشی و تصویب پیش‌نویس کمیته اجرایی و مالی که توسط گروه‌های

دوستی پارلمانی تهیه می‌شود،

- اصلاحات که باید به تصویب دوسوم مجمع عمومی برسد،

- ارائه پیشنهادهای و تطبیق قطعنامه‌ها مطابق اهداف گروه‌های دوستی پارلمانی

- حل تعارض بین گروه‌های دوستی پارلمانی که باید به تصویب دوسوم اعضای

1. <http://global.tbmm.gov.tr/index.php/EN/yd/icerik/51>

مجمع برسد.

کمیته اجرایی شامل یک رئیس و نایبرئیس و ۷ عضو که باید حداقل دو نفر آنها عضو مجلس سنا باشند، است، این اعضا برای مدت دو سال در اجلاس عمومی سالیانه انتخاب می‌شوند. این اعضا می‌توانند با موافقت اعضای کمیته تا ۱۴ نفر افزایش یابند از میان اعضا دو نفر به‌عنوان دبیر پارلمانی و خزانه‌داری انتخاب می‌شوند. رؤسای مجالس اعیان و سنا از روسای افتخاری گروه دوستی پارلمانی هستند. بنا به درخواست رئیس و اکثریت کمیته اجرایی جلسات مشورتی برگزار می‌شود.

این کمیته نامزدهایی را برای کمیته اجرایی معرفی می‌کند و سپس کمیته اجرایی رئیس گروه دوستی پارلمانی و سه عضو احزاب شناخته شده نامزدهایی را برای کمیته معرفی می‌کنند. این افراد به مجمع عمومی معرفی می‌شوند تا انتخاب نهایی انجام شود.

وظایف کمیته اجرایی عبارتند از:

- مدیریت روزانه که منظور از آن اطمینان از مدیریت صحیح جهت‌گیری فعالیت‌ها و اجرای تصمیمات مجمع عمومی است.
- برنامه‌ریزی که منظور از آن مشخص کردن دستورالعمل ملاقات‌های گروه دوستی پارلمانی مطابق اهداف مصرح است.
- برگزاری ملاقات‌ها.
- ایجاد ارتباط بین احزاب مخالف.
- مشخص کردن شخص جایگزین برای نماینده‌ای که فوت شده، قادر به فعالیت

نیست یا از عضویت کمیته اجرایی استعفا داده باشد.

- تعیین بودجه (بودجه‌ریزی) برای برنامه‌های سالیانه گروه و مدیریت بودجه مصوب مجمع عمومی.

- جمع‌بندی گزارش‌های مالی و عملکرد گروه حداقل قبل از یک هفته مانده به جلسه مجمع عمومی.

- شکل‌گیری هیئت‌های دیپلماتیک پارلمانی، کمیته اجرایی باید درخصوص فعالیت‌ها به اعضا اطلاع‌رسانی کرده و رؤسای تیم‌های پارلمانی را برای حضور در اجلاس‌های بین‌المللی انتخاب کند.

کاندیداها براساس حوزه علایق و تخصصی انتخاب می‌شوند و باید با سیاست‌ها و قوانین آشنایی داشته باشند. از طرفی نمایندگان بعضی از احزاب شاخص می‌توانند به‌عنوان میهمان در هیئت اعزامی حضور داشته باشند.^۱

گروه‌های دوستی پارلمانی استرالیا

پارلمان استرالیا با پیوند دیگر پارلمان‌های ملی از طریق گروه‌های دوستی پارلمانی توسعه می‌یابد. در حال حاضر ۹۰ گروه پارلمانی در پارلمان استرالیا وجود دارد. گروه‌های پارلمانی تحت عنوان گروه ملی استرالیا در اتحادیه بین‌پارلمانی شکل می‌گیرند. هدف گروه‌های پارلمانی، گسترش دوستی و تفاهم با کشورهای خاص از

1. <http://www.parl.gc.ca/IIAPublications/Document.aspx?Language=E&Mode=1&sbid=2F1A131E-B5AB-4BC6-AD7A-C111A5100ABD & sbidx = 1>
<http://www.parl.gc.ca/Default.aspx?Language=E>

طریق پیوند با قانونگذاران ملت‌ها شکل می‌گیرد.

گروه‌ها با اعضای مذاکره‌کننده پارلمانی و نمایندگان دیپلماتیک کشورهای مرتبط در استرالیا به دیدار و گفتگو می‌پردازند. اعضای گروه‌ها ممکن است این فرصت را داشته باشند که با هم‌تایان خود هنگام سفرهای برون‌مرزی دیدار کنند. همچنین گروه‌های دوستی پارلمانی به‌منظور توسعه و تقویت مناسبات پارلمانی، ایجاد مباحث منظم، استخراج مباحث مربوط به منافع و موضوعات مشترک، افزایش ارتباط نمایندگان مجالس دیگر کشورها در داخل پارلمان‌ها و توسعه روابط بین‌المجالسی شکل می‌گیرند.

شرایط گروه‌های دوستی پارلمانی استرالیا عبارتند از:

۱. برای تعدادی از گروه‌ها که در پی ارتباط و شناسایی رسمی توسط پارلمان هستند هیئت‌رئیس‌ه تعریفی را از شناسایی رسمی این گروه‌ها ارائه کرده است.
۲. شناسایی گروه دوستی پارلمانی در ارتباط با پارلمان است، گروه‌های دوستی نیاز دارند در آغاز هر دوره پارلمانی به رسمیت شناخته شوند.
۳. گروه‌ها برای به رسمیت شناخته شدن بایستی ویژگی‌هایی بدین شرح داشته باشند:
  - (الف) برای همه نمایندگان و سناتورها امکان عضویت باشد،
  - (ب) غیرسیاسی باشد،
  - (ج) به‌روشنی تعریف شده باشد،
  - (د) هیچ پشتوانه‌ای مالی بیرون از پارلمان نداشته باشد.
  - (ه) گروه دارای یک رئیس و یک معاون باشد.
  - (و) گروه حداقل دارای ده عضو از سناتورها و نمایندگان حال حاضر باشند.

ز) کلیه تقاضاهای اعضا برای آنکه به‌عنوان یک گروه دوستی پارلمانی شناخته شود باید توسط هیئت‌رئیس‌ه طی درخواستی مورد تأیید قرار گیرد.

۴. گروه‌های دوستی پارلمانی باید هزینه‌های پیشنهادی خود را با بیان عملکردی که در پارلمان خواهند داشت، ارائه کنند.^۱

گروه‌های دوستی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران

با پایان یافتن جنگ تحمیلی و آغاز دوره سوم مجلس شورای اسلامی و با تأکید ریاست وقت مجلس شورای اسلامی موضوع تشکیل گروه‌های پارلمانی در دستور کار قرار گرفت و نهایتاً در مورخ ۱۳۶۸/۷/۱۲ آیین‌نامه تشکیل گروه‌های دوستی پارلمانی به تصویب رسید.

اولین گروه دوستی پارلمانی با پارلمان کشور مسلمان و همسایه ایران یعنی پاکستان در سال ۱۳۶۸ شکل گرفت.

گروه‌های دوستی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران با اهداف زیر تشکیل می‌شوند:

الف) گسترش روابط پارلمانی،

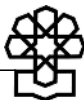
ب) ایجاد زمینه‌های لازم برای ارتقای روابط،

ج) ارائه توصیه‌ها و پیشنهادها برای بهره‌گیری از زمینه‌های موجود در توسعه

روابط و ارتقای سطح روابط به حد مطلوب،

د) کشف زمینه‌های لازم برای آشنایی دو ملت با تاریخ و فرهنگ یکدیگر.

1. <http://www.aph.gov.au/>

این گروه‌ها هرکدام دارای یک اساسنامه بوده و از یک رئیس، یک نایب رئیس و منشی و خزانه‌دار برخوردار هستند. اعضای هریک از این گروه‌ها تا ۱۱ نفر قابل افزایش است (در برخی گروه‌ها تا ۱۳ نفر نیز عضو هستند) و بجز مناصب مذکور بقیه عضو محسوب می‌شوند.

در اساسنامه گروه‌های دوستی پارلمانی مجلس شورای اسلامی چگونگی عضویت نمایندگان در این گروه‌ها با صراحت بیان شده است: «اعضای گروه‌های دوستی پارلمانی کشورها، مرکب از نمایندگان مجلس شورای اسلامی در هر دوره قانونگذاری خواهند بود و عموم نمایندگان در صورت پذیرش اساسنامه گروه می‌توانند به عضویت حداکثر دو گروه درآیند» در واقع اساسنامه هیچ سازوکاری برای انتخاب نمایندگان به‌منظور عضویت در گروه‌های دوستی ملاک قرار نداده است و به‌نظر می‌رسد این مسئله را با توجه به علایق نمایندگان، آزاد گذاشته است.

بررسی عضویت نمایندگان مجلس در دوره‌های ششم، هفتم، هشتم و نهم مجلس شورای اسلامی نشان می‌دهد که در عضویت نمایندگان در گروه‌های دوستی پارلمانی کشورهای مختلف تاکنون به نقش همجواری این کشورها با استان و یا شهرستان حوزه انتخابیه نماینده توجه بیشتری شده است.

مجلس شورای اسلامی در دوره نهم با پارلمان‌های بیش از ۱۰۰ کشور گروه دوستی تشکیل داده است که در ۲۹ گروه سازماندهی شده‌اند. هر گروه دارای یک رئیس و یک دبیر است. در اساسنامه گروه‌های دوستی پارلمانی مجلس شورای اسلامی منظور از گروه دوستی پارلمانی گروه‌هایی است که با اعضای مشخص و

صرفاً با عضویت نمایندگان به منظور پیگیری اهداف مندرج در اساسنامه در هر گروه از ادوار قانونگذاری مجلس شورای اسلامی تشکیل می‌شوند.

تشکیل گروه‌های دوستی در هر دوره مجلس مختص همان دوره خواهد بود و عموم نمایندگان می‌توانند حداکثر به عضویت دو گروه دوستی در آیند.

تعداد اعضای هر گروه حداکثر ۱۱ نفر و حداقل ۷ نفر است که شامل هیئت رئیسه مرکب از یک رئیس، نایب رئیس، منشی و خزانه‌دار می‌شود که اعضای گروه در اولین جلسه خود آنها را انتخاب می‌کنند.

دبیرخانه گروه‌های دوستی پارلمانی زیرمجموعه اداره کل بین‌الملل و تشریفات است و دبیر هر گروه توسط این اداره کل تعیین می‌شود.

هزینه‌های گروه در سفرهای خارجی و نیز در سایر موارد از محل بودجه مجلس شورای اسلامی تأمین و در اختیار رئیس هیئت اعزامی یا فردی که از طرف هیئت اعزامی به‌عنوان خزانه‌دار معرفی می‌شود، قرار می‌گیرد.

ثبت‌نام و عضویت گروه‌های دوستی پارلمانی با مجالس کشورهای مختلف پس از تصویب اعتبارنامه هریک از نمایندگان انجام می‌شود.

در اولین جلسه رسمی هر گروه که حداقل نصف به‌علاوه یک از اعضا حضور داشته باشند هیئت رئیسه‌ای مرکب از رئیس، نایب رئیس، منشی و خزانه‌دار انتخاب می‌شوند.

دبیر هر گروه موظف است فهرست مناسبت‌های ملی کشور مربوطه را تعیین و به تناسب پس از هماهنگی لازم با رئیس گروه اقدام به ارسال پیام تبریک و یا تسلیت کند.

نتیجه‌گیری

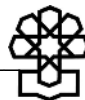
گروه‌های دوستی پارلمانی همانند هیئت‌های دیپلماتیک نمی‌توانند در مذاکرات دوجانبه یا چندجانبه چانه‌زنی کنند، بلکه در واقع گروه‌هایی هستند که در درون مجالس قانونگذاری کشورها تشکیل شده و رسالت خود را براساس تحکیم روابط بین‌المجالسی تعریف کرده‌اند. این گروه‌ها باید در نظر داشته باشند که همواره بین سیاست خارجی و اصول، اهداف و منافع مرتبط با آن از یکسو و روابط دوستی و ارتقای روابط ازسوی دیگر، تفاوت وجود دارد، اگرچه ارتقای روابط می‌تواند در راستای تأمین اهداف سیاست خارجی ارزیابی شود، اما نمی‌توان آنها را یکی پنداشت. مهمترین کارکرد و نقش گروه‌های دوستی پارلمانی در سیاست خارجی، می‌تواند زمینه‌سازی برای پیشبرد سیاست خارجی کشور باشد. به‌عبارت دیگر، گروه‌های دوستی پارلمانی مجاری نیمه‌رسمی هستند که می‌توانند در گسترش و رشد روابط خارجی کشور با سایر کشورها از طریق جلب نظر گروه دوستی پارلمانی کشورهای هدف ایفای نقش کنند. در این حالت گروه‌های دوستی پارلمانی به‌عنوان یکی از ابزارهای سیاست خارجی، در راستای تأمین منافع ملی کشور و تحقق اهداف سیاست خارجی عمل می‌کنند.

مهمترین نتایج حاصل از بررسی تطبیقی گروه‌های دوستی پارلمانی کشورهای آلمان، فرانسه، پرتغال، ترکیه، کانادا، استرالیا و ایران عبارتند از:

— افزایش اهمیت موضوع‌های بشردوستانه و دموکراسی در اولویت‌بندی

گروه‌های دوستی پارلمانی،

- نقش آفرینی در حل تعارض با سایر کشورها،
- نقش آفرینی در اعتمادسازی و تنش‌زدایی با سایر کشورها،
- معاضدت سیاسی - حقوقی برای جمع‌آوری اطلاعات و اسناد مرتبط با موضوعی خاص،
- سرعت بخشیدن به روند تصویب توافقنامه‌های دوجانبه با سایر کشورها،
- تعقیب منافع مشترک در مجالس قانونگذاری دو کشور و تسریع در روند تصویب موضوعی خاص،
- ایجاد مرجعی پارلمانی برای بازنگری مستمر کارآمدی گروه‌های دوستی،
- به‌کارگیری ابزار و روش‌های کارآمد برای نقش‌آفرینی بیشتر گروه‌های دوستی پارلمانی در تحرکات دیپلماسی پارلمانی،
- مذاکره با سفرای خارجی،
- ایجاد کرسی‌های تخصصی در گروه‌های دوستی پارلمانی،
- همسو کردن اولویت‌های دیپلماسی پارلمانی با تحرکات سکنداران سیاست خارجی کشور،
- دعوت هدفمند از هیئت‌های پارلمانی سایر کشورها،
- تخصص‌گرایی و تمرکزگرایی در معیارهای انتخاب رئیس گروه‌های دوستی پارلمانی،
- ترسیم و تعیین نقشه راه مشخص برای ضابطه‌مند کردن اهداف و مأموریت‌های گروه‌های دوستی پارلمانی یا نحوه میزبانی از هیئت‌های دیپلماتیک پارلمانی،
- استفاده از نظر مشورتی کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی در شکل‌گیری

گروه‌های دوستی پارلمانی،

- برخورداری از ردیف بودجه مستقل،

- تعیین برخی محدودیت‌ها برای حضور یک قانونگذار در بیش از یک گروه

دوستی پارلمانی،

- همراهی هدفمند برخی رؤسای گروه‌های دوستی پارلمانی در سفرهای خارجی

متولیان سیاست خارجی در قوه مجریه،

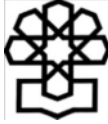
- تقویت همکاری با سازمان‌های بین‌المجالی،

- عدم وابستگی مالی و سیاسی رؤسای گروه‌های دوستی پارلمانی به افراد یا

نهادهایی خارج از پارلمان.

منابع و مآخذ

۱. اساسنامه گروه‌های دوستی پارلمانی مجلس شورای اسلامی، مرکز پژوهش‌ها، ۱۳۷۴.
۲. گروه‌های دوستی پارلمانی دوره ششم تا نهم، مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۲.
۳. پیشینه و کارکرد گروه‌های دوستی - پارلمانی دوره چهارم مجلس شورای اسلامی در یک نگاه، مرکز پژوهش‌ها، شماره مسلسل ۱۵۶۸، ۱۳۷۵.
4. <http://www.parl.gc.ca/IIAPublications/Document.aspx?Language=E&Mode=1&sbdid=2F1A131E-B5AB-4BC6-AD7A-C111A5100ABD & sbpidx = 1>
5. <http://global.tbmm.gov.tr/index.php/EN/yd/icerik/51>
6. http://www.assemblee-nationale.fr/english/synthetic_files/file-61.asp
7. www.en.parlamento.pt/InternationalRelations/index.html
8. www.bundestag.de/htdocs-e/bundestag/international/int-bez/ allgemein.html
9. <http://www.senat.fr/lng/en/index.html>
10. <http://www.parl.gc.ca/Default.aspx?Language=E>
11. <http://www.aph.gov.au/>

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۳۲۳۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: مطالعه تطبیقی وظایف و اهداف گروه‌های دوستی پارلمانی (آلمان، فرانسه، پرتغال، ترکیه، کانادا، استرالیا و جمهوری اسلامی ایران)

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه مطالعات پارلمانی)

تهیه و تدوین: سیدحسین حسینی

ناظران علمی: ابوزر گوهری مقدم، مصطفی دلاورپور اقدم

متقاضی: معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی

ویراستار: حسین صدری‌نیا

واژه‌های کلیدی:

۱. دیپلماسی پارلمانی
۲. گروه‌های دوستی پارلمانی
۳. سیاست خارجی
۴. مجلس شورای اسلامی
۵. سازمان‌های بین‌المللی پارلمانی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۷/۱۳